

Krajinné prvky – definice, význam, ochrana

Ing. Hana Routová

Odbor environmentální a ekologického zemědělství

VYMEZENÍ POJMŮ

Dle z. č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny jsou před poškozováním a ničením chráněny tzv. významné krajinné prvky (VKP) a dále dřeviny rostoucí mimo les. Na dodržování povinnosti nepoškozovat a neničit VKP a dřeviny rostoucí mimo les dohlíží Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP).

VKP jsou lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nivy; a dále jiné části krajiny, které zaregistruje orgán ochrany přírody (OOP) jako VKP - zejména mokřady, stepní trávníky, remízy, meze, trvalé travní plochy, atd.

Dřevina rostoucí mimo les je strom či keř rostoucí jednotlivě i ve skupinách na pozemcích mimo lesní půdní fond.

Přesné definice jsou uvedeny v § 3 zmíněného zákona.

VYMEZENÍ POJMŮ

Ke kácení dřevin je nezbytné povolení OOP.

Toto povolení není třeba:

- ke kácení z pěstebních důvodů (za účelem obnovy porostů, nebo při provádění výchovné probírky)
- ke kácení při údržbě břehových porostů (prováděné při správě vodních toků)
- k odstraňování dřevin v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy (prováděném při provozování těchto soustav)
- ke kácení ze zdravotních důvodů
- ke kácení dřevin se stanovenou velikostí (stromy o obvodu kmene do 80 cm měřeného ve výšce 130 cm nad zemí nebo souvislé keřové porosty do celkové plochy 40 m²)
- ke kácení dřevin, je-li jejich stavem ohrožen život či zdraví nebo hrozí-li škoda značného rozsahu.

VYMEZENÍ POJMŮ

Dle z. č. 252/1997 Sb., o zemědělství představuje krajinný prvek (KP) souvislou plochu i zemědělsky neobhospodařované půdy, která plní mimoprodukční funkci zemědělství a nachází se uvnitř PB/DPB nebo s ním nejméně na části hranice sousedí (přesná definice je uvedena v § 3aa zmíněného zákona).

Nachází-li se KP uvnitř PB/DPB, je součástí výměry tohoto PB/DPB.

VYMEZENÍ POJMŮ

Druhy KP stanovuje NV č. 335/2009 Sb., o stanovení druhů krajinných prvků:

- 1) mez
- 2) terasa
- 3) travnatá údolnice
- 4) skupina dřevin
- 5) stromořadí
- 6) solitérní dřevina.

Mez

souvislý zatravněný útvar liniového typu, sloužící zejména ke snižování nebezpečí vodní, popřípadě větrné eroze, zpravidla vymežující hranici PB/DPB.

Součástí meze může být dřevinná vegetace, popřípadě kamenná zídka.

Terasa

souvislý svažitý útvar liniového typu tvořený terasovým stupněm, sloužící ke snižování nebezpečí vodní, popřípadě větrné eroze, a zmenšující sklon části svahu PB/DPB, zpravidla vymežující hranici PB/DPB.

Součástí terasy může být dřevinná vegetace, popřípadě kamenná zídka.

Travnatá údolnice

členitý svažitý útvar, sloužící ke snižování nebezpečí vodní, popřípadě větrné eroze, vymežující dráhu soustředěného odtoku vody z PB/DPB se zemědělskou kulturou orná půda. Součástí travnaté údolnice může být dřevinná vegetace.

Skupina dřevin

útvár neliniového typu, tvořený nejméně 2 kusy dřevinné vegetace s nejvyšší možnou výměrou 2 000 m².

Za skupinu dřevin se nepovažuje dřevinná vegetace, která je součástí meze, terasy nebo travnaté údolnice, a dřevinná vegetace, která plní funkci lesa podle § 3 lesního zákona.

Stromořadí

útvár liniového typu, tvořený nejméně 5 kusy dřevinné vegetace a zpravidla s pravidelně se opakujícími prvky. Za stromořadí se nepovažuje dřevinná vegetace, která je součástí meze, terasy nebo travnaté údolnice, a dřevinná vegetace, která plní funkci lesa podle § 3 lesního zákona.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Soliterní dřevina

izolovaně rostoucí dřevina s průmětem koruny od 8 m² vyskytující se v zemědělsky obhospodařované krajině mimo les. Za soliterní dřevinu se nepovažuje dřevinná vegetace, která je součástí meze, terasy nebo travnaté údolnice.

VÝZNAM KP

Krajinné prvky jsou nedílnou součástí zemědělské krajiny, člení ji a spoluvytváří její ráz.

Významný je jejich příznivý vliv na vodní režim krajiny a s ním spojená ochrana krajiny před povodněmi a jejich následky.

Neméně důležitý je podíl KP na zachování agrobiodiversity a udržení ekologické stability území.

VÝZNAM KP

Význam KP zohledňuje i evropská legislativa, která uvádí jejich zachování jako jeden z povinných standardů Dobrého zemědělského a environmentálního stavu (*Good Agricultural and Environmental Conditions* – **GAEC**) a z důvodu jejich cílenější ochrany umožňuje zahrnutí plochy KP do plochy zemědělské půdy způsobilé pro poskytování podpor.

VÝZNAM KP

MZe této možnosti využilo a připravilo legislativní a technickou oporu celého systému poskytování podpor na plochu KP.

Na podzim roku 2009 tak nabylo účinnosti již zmíněné NV č.335/2009 Sb., které na zemědělské půdě definuje šest druhů krajinných prvků a novela zákona o zemědělství, která zavedla evidenci KP a zakotvila možnost poskytnutí podpor na plochy KP nacházejících se uvnitř PB.

OCHRANA KP

Poskytování přímých plateb, některých podpor z osy II Programu rozvoje venkova (PRV) a některých podpor společné organizace trhu s vínem je „**podmíněno**“ dodržováním vybraných legislativních předpisů. Kontrola podmíněnosti (Cross Compliance – CC) tak zahrnuje mezi standardy GAEC i standard č. 6 zaměřený především na ochranu KP.

Standard GAEC 6

Žadatel nezruší, případně nepoškodí krajinné prvky a druh zemědělské kultury rybník.

Za rušení, případně poškození krajinného prvku se nepovažuje, dojde-li k zásahu vůči němu se souhlasem příslušného orgánu.

(Přesné definice všech standardů GAEC platných v ČR jsou uvedeny v příloze č. 3 NV. č. 479/2009 Sb., o stanovení důsledků porušení podmíněnosti poskytování některých podpor.)

Příslušným OOP jsou např. obecní úřady, správy CHKO či správy NP.

Standard GAEC 6

Kontroly na místě a hodnocení souladu hospodaření se standardy GAEC provádí Státní zemědělský intervenční fond (SZIF).

Při kontrolách na místě posuzují terénní inspektoři SZIF zejména to, zda v souvislosti se zemědělským hospodařením nedošlo ke zrušení nebo poškození KP nebo dřevinné vegetace, která může být součástí některých druhů KP.

Standard GAEC 6

Za poškození KP není považováno:

- udržování KP v jeho hranicích (zaštípnutí šlahounů keřů na mezi, likvidace náletů apod.),
- poškození vegetace na KP způsobené běžnou, nedestruktivní pastvou nebo divokou zvěří,
- kácení dřevin, je-li jejich stavem ohrožen život či zdraví nebo hrozí-li škoda značného rozsahu (kácení z těchto důvodů musí být do 15 dnů od provedení oznámeno OOP),
- odstraňování dřevin při výkonu oprávnění podle zvláštních předpisů (ochranné pásmo elektrického vedení, plynovodu, železnice, atd.).

Standard GAEC 6

Druhy porušení a jejich bodové hodnocení uvádí hodnotící tabulka v *Průvodci zemědělce Kontrolou podmíněnosti*, který každoročně vydává MZe:

rozsah porušení je stanoven na základě počtu poškozených/zrušených KP),

závažnost porušení odráží poškození/zrušení výhradně dřevinné vegetace na KP nebo poškození/zrušení celých KP,

trvalost porušení je stanovena „ano“ (tzn. při porušení tohoto standardu neukládá SZIF nápravná opatření, jejichž splnění by pro zemědělce znamenalo hodnocení kontroly „bez porušení“ a nulové snížení dotací).

Standard GAEC 6

Dodržování standardu GAEC 6 se bez výjimek vztahuje na všechny žadatele o podpory zahrnuté v systému CC - tzn. povinnost nerušit a nepoškodovat KP se vztahuje jak na žadatele, který se prostřednictvím evidence nepřihlásil ke KP na jím užívaném PB, tak i na žadatele, který má nájemní smlouvu pouze na obhospodařovanou půdu a ne na plochu KP!

Další povinnosti související s KP

GAEC 7 (regulace invazních rostlin - netýkavky žláznaté a boševníku velkolepého):

Žadatel o platby zahrnuté do CC musí zajistit regulaci invazních rostlin i na ploše KP, ke kterému se přihlásil prostřednictvím evidence a na jehož plochu pobírá podpory.

GAEC 9 (údržba travních porostů):

Přestože se KP po zaevidování stává součástí půdního bloku, nepřebírá automaticky kulturu PB, ve kterém se nachází. Z tohoto důvodu není od žadatele vyžadováno dodržování standardu GAEC 9 na ploše KP.

Obdobně není vyžadováno dodržování managementů AEO na ploše evidovaných KP na takto zazávazkovaných PB.

Často kladené otázky

- Při zemědělském hospodaření musím dodržovat GAEC nebo z. č. 114/1992 Sb.?

Při zemědělském hospodaření je nutné dodržovat standardy GAEC i ustanovení obecně platných právních předpisů.

(Dodržování ustanovení z. č. 114/1992 Sb. je povinné pro všechny FO i PO, bez ohledu na to, zda zemědělsky hospodaří či nikoli – tzn. i pro majitele půdy. Hospodaření v souladu se standardy GAEC je povinné pro všechny zemědělce – žadatele o podpory zahrnuté v systému CC. V případě, že je zemědělcem poškozen nebo zničen KP, který je současně i VKP, může být zemědělec pokutován ČÍŽP a zároveň mu budou kráceny podpory.)

Často kladené otázky

- Pokud se vlastník pozemku rozhodne kácet stromy, které rostou na ploše KP, za jakých podmínek to může udělat?

V případě, že zásah do KP chce provést vlastník pozemku, musí tak provést v souladu se zákonem č. 114/1992 Sb. Z hlediska dodržování podmínek GAEC je vhodné, aby se vlastník a uživatel na zásahu do KP dohodli. Uživatel se pak při eventuelní kontrole ze strany SZIF může prokázat písemným sdělením vlastníka, že zásah provedl.

(Pokud dřeviny přesahují charakteristiku uvedenou v § 8 odst. 2 vyhlášky č. 395/1992 Sb., musí mít vlastník k jejich kácení povolení OOP - obec I. Pokud jde o VKP, musí mít souhlasné závazné stanovisko k zásahu do VKP a povolení ke kácení i pro podlimitní dřeviny.)

Často kladené otázky

- Jak se zachovat došlo-li k poškození/zrušení KP bez vědomí a přičinění zemědělce/žadatele?

Ve výše zmíněném případě musí zemědělec/žadatel tuto skutečnost prokázat.

(V obdobných případech je při posuzování přičitatelnosti porušení brán zřetel zejména na potvrzení institucí, které předmětné porušení způsobily - např. poškození KP správou a údržbou silnic a železnic nebo pracovníky správy energetických sítí, či potvrzení Policie ČR o tom, že KP byl poškozen jinou osobou než uživatelem - zejména v případě škod přesahující 5000 Kč = trestný čin. Při kontrole je každý takový případ posuzován individuálně.)

Často kladené otázky

- Jakým způsobem bude ze strany SZIF posuzováno poškození KP při živelné pohromě (vichřice, povodeň, apod.)?

V případě, že k poškození KP došlo zásahem vyšší moci a zemědělec tuto skutečnost doloží, nebude toto poškození považováno za porušení podmínek standardu GAEC 6. Každý takový případ bude posuzován individuálně.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

DĚKUJI ZA POZORNOST

Ing. Hana Routová
Oddělení koordinace CC
hana.routova@mze.cz